

Frans Meulenberg

Virusspektakel

De film *Outbreak* heeft een sterrencast: Dustin Hoffman en Rene Russo. Zij zijn allebei viroloog en net gescheiden van elkaar. In Zaïre bezoekt Hoffman een dorp waar iedereen als de ratten sterft aan een virusinfectie die blijkbaar niet via lucht

wordt overgedragen. Elders in Zaïre wordt een aapje gevangen en per schip naar de VS gebracht. Het aapje is virusdrager want zowel de smokkelaar als de dierenverkoper raken besmet door een beet of krab van het beest. Het aapje ontsnapt. Nu komt Russo in beeld: zij is in dienst van het Centers for Disease Control. Een epidemie dreigt. Een heel dorp in de VS wordt in quarantaine gehouden om verspreiding van het virus tegen te gaan. De virologen willen op zoek naar de oorzaak en eventuele bestrijding maar worden gedwarsboemd door legersuperieuren. Die zien in het virus de mogelijkheid van een biologisch wapen. De baas van Hoffman zegt doodleuk: 'De zieken sterven sneller dan zij de ziekte kunnen overdragen.' De generaal ziet het nog eenvoudiger: 'Een patiënt is niet meer dan een oorlogsslachtoffer.' Ingecalculeerd risico dus. De virologen ontdekken echter toch dat het virus een mutatie is van het oorspronkelijke Afrikaanse virus. Ten strijde! Hoffman heeft haast want Russo raakt na een prikaccident besmet en de generaal wil het stadje platbombarderen. Hoffman vindt de drager (het aapje), isoleert antistoffen, voorkomt een bombardement met allerlei stuntwerk in een helicopter, en sluit Russo weer in zijn armen.

Menigeen zal zeggen: spannende film, maar een beetje onzinnig, want niet-realistisch. Zo zijn de omschrijvingen van de aard van de betrokken virussen en de gevolgen meer ingegeven door de wens tot spanningopbouw dan door microbiologische, virologische of genetische kennis. Wie dit niet weet, stoort zich daar echter niet aan. Bovendien: een sterk verhaal is beter dan een slechte werkelijkheid.

Is de representatie van virusdreigingen in speelfilms zinvol? Ik denk het wel. Want films zijn naast entertainment een bron van kennis. Beelden uit films dringen door in het menselijk bewustzijn en daarmee 'voedt' men het publiek. Vergeet daarbij niet: met films bereikt men miljoenen mensen.

Een paar zaken vallen op. Hoofdpersonen zijn altijd 'good guys', meestal mooi, soms jong dan weer wat meer ervaren. Vol roeping - het altruïsme spat van het witte doek - voeren zij hun strijd tegen de 'bad guys' Deze laatsten hebben geldelijk gewin, roem of macht tot doel. Al snel ontstaat een levensbedreigende situatie voor de held of diens omgeving. Hij wordt daarbij fiks tegengewerkt door zijn superieuren, maar krijgt altijd hulp uit onverwachte hoek. Samen over-

winnen zij het kwaad. Er duikt ergens een toepasselijke partner voor de held op en veelal wordt er vervolgens getrouwd of althans bemind of gezoend. De boosdoeners gaan achter slot en grendel of bezwijken aan een door hen zelf gemanipuleerd virus. De wereldorde is weer hersteld, dankzij de wetenschap.

Hoe valt het succes van dergelijke films te verklaren? Misschien appelleren zij aan een diepe angst. De angst voor wetenschappers/dokters en hun macht, voor nietsontziende terroristen, voor virussen en voor genetische manipulatie ervan. Het zijn universele nachtmerries die bij tijd en wijle worden gevoed worden door de realiteit, zoals het golfje aan miltvuurbrieven in de USA.

Zijn alle hoofdpersonen mooi? Nee, er is een uitzondering: Miss Marple. De roman en verfilming van *The Mirror Crack'd* - naar een boek van Agatha Christie - is ook om een andere reden bijzonder. Het voortbestaan van de mens is niet in het geding, verre van dat.

Miss Marple is opgetogen dat in haar dorp een filmploeg is neergestreken. voor opnamen. De beroemde Hollywoodster Marina Rudd komt naar het dorp. Behalve filmster is zij tevens een gekwetste vrouw: zij verlangde ooit zeer naar een kind, raakte in verwachting, maar bij de geboorte bleek het kind geestelijk gehandicapt te zijn. Op een welkomstreceptie in het dorp raakt Marina in gesprek met Heather Babcock, die al haar hele leven fan is van de ster. Heather vertelt trots dat zij, jaren geleden, zelfs van haar ernstig ziekbed opstond om haar idool te ontmoeten. Na de receptie vindt men het lijk van Heather, vergiftigd. De lokale inspecteur komt geen steek verder. Miss Marple wel. De oplossing ligt in de ziekte van Heather destijds, al die jaren geleden. De een meende dat het netelroos was, de ander waterpokken of een banaal griepje. Maar Heather had rode hond. En een zwangere - Marina destijds - mag niet in contact komen met iemand die rode hond heeft. Pas bij hun hernieuwde ontmoeting hoort Marina het verhaal van Heather, die zich van geen kwaad bewust is. Plotseling staat Marina dus oog-in-oog met de vrouw die de oorzaak is van het grootste verdriet van haar leven. Daarom vermoordt zij de arme Heather...

Een prachtige en elegante plot van Agatha Christie. Een plot die bewijst dat intieme virusfilms ook mogelijk zijn, zonder special effects. Films die daardoor dramatisch en zelfs uiterst realistisch zijn, omdat zij tonen wat infectiedreiging is: dagelijkse realiteit op de werkvloer. ■

Frans Meulenberg,
onderzoeker aan de afdeling Medische Ethiek, Erasmus MC Rotterdam

*De realiteit
heeft geen special effects nodig*